

Sygnatura akt XII C 1833/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 15 września 2017 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący:SSO Anna Łosik

Protokolant:p.o. stażysty Anita Grześkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 1 września 2017 r. w Poznaniu na rozprawie

sprawy z powództwa **R. K. (1)**

przeciwko **R. K. (2), F. K.**

o zachówek

1. Powództwo oddala.
2. Nie obciąża powoda kosztami postępowania poniesionymi przez pozwanych.
3. Kosztami sądowymi obciąża Skarb Państwa.

SSO Anna Łosik

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 03 marca 2016 roku R. K. (1) złożył wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie adwokata z urzędu, w sprawie którą zamierza wytoczyć przeciwko R. K. (2) F. K. o zachówek (wniosek zarejestrowano pod sygnaturą XII Co 29/16). Sąd postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2016 roku zwolnił R. K. (1) od kosztów sądowych w całości, a wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu oddalił. Postanowienie uprawomocniło się z dniem 12 maja 2016 roku.

W pozwie z dnia 31 sierpnia 2016 roku powód R. K. (1) wniósł o zasądzenie od pozwanych R. K. (2) i F. K. kwoty 800.000 zł z tytułu zachowku po zmarłym ojcu E. K..

W uzasadnieniu pisma powód wskazał, że ostatnim miejscem zamieszkania spadkodawcy był P.. W skład spadku wchodzi mieszkanie położone w P. na os. (...) oraz nieruchomości położona przy ulicy (...). Spadkodawca zmarł w dniu 20 października 2006 roku. Powód jest synem spadkodawcy i w przypadku dziedziczenia ustawowego przypadająca dla niego część spadku wynosiłaby 1/3.

Pozwany R. K. (2) w odpowiedzi na pozew z dnia 20 marca 2017 roku wniósł o oddalenie powództwa; zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W treści pisma pozwany zarzucił, że powód nie udowodnił prawa żądania zapłaty zachowku od pozwanych, a nadto faktu otrzymania darowizny przez pozwanych od zmarłego E. K. jak i ich wartości. Nadto pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczenia dochodzonego pozwem, albowiem od daty otwarcia spadku minęło ponad 10 lat.

Pozwany F. K. w odpowiedzi na pozew z dnia 21 kwietnia 2017 roku wniósł o oddalenie powództwa; zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany F. K. wskazał, że powód nie udowodnił prawa żądania zapłaty zachowku od pozwanych. Pozwany zaprzeczył aby otrzymał darowiznę mieszkania na os. (...). Wyjaśnił, że ojciec stron posiadał do 1989 roku spółdzielcze prawo lokatorskie do mieszkania w Spółdzielni Mieszkaniowej Osiedle (...) w P.. W dniu 17 stycznia 1989 roku scedował prawo do mieszkania na syna F. K.. W listopadzie 1989 roku spółdzielnia przydzieliła lokal pozwanemu i jego żonie, po czym w grudniu 1989 roku doszło do przekształcenia prawa lokatorskiego na własnościowe prawo do lokalu. Pozwany wraz z żoną zbyli to prawo aktem notarialnym w 2001 roku za życia spadkodawcy. Ponadto pozwany zarzucił, że powód nie udowodnił faktu otrzymania darowizny przez pozwanych od zmarłego E. K. jak i ich wartości. Pozwany w treści pisma podniósł zarzut przedawnienia roszczenia dochodzonego pozwem, albowiem od daty otwarcia spadku minęło ponad 10 lat.

W piśmie procesowym z dnia 04 czerwca 2017 roku (k. 68) powód złożył wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 07 czerwca 2017 roku Sąd na podstawie art. 117 §2 k.p.c odrzucił ponownie wniosek powoda o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Spadkodawca E. K. zmarł w dniu 20 października 2006 roku, w chwili śmierci był wdowcem. Przed Sądem Rejonowym - P. (...) w P. toczyła się sprawa o stwierdzenie nabycia spadku z wniosku R. K. (1). Postępowanie zostało wszczęte w dniu 18 października 2009 roku. Sąd postanowieniem z dnia 13 stycznia 2010 roku stwierdził, że spadek po E. K. zmarłym w dniu 20 października 2006 roku w P. nabyli synowie R. K. (1), R. K. (2) oraz F. K., każdy w 1/3 części. Postawienie stało się prawomocne z dniem 04 lutego 2010 roku.

Dowód: dokumenty zgromadzone w aktach sprawy Sądu Rejonowego Poznań- Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu o sygnaturze I Ns 2178/09, zeznania powoda k. 69- 69 verte, e-protokół z dnia 01 września 2017 roku k. 78

W dniu 09 października 2013 roku R. K. (1) złożył wniosek o dział spadku po ojcu E. K.. Postępowanie toczyło się przed Sądem Rejonowym Poznań- Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, sprawę zarejestrowano pod sygnaturą I Ns 1927/13. W trakcie postępowania w piśmie z dnia 08 kwietnia 2014 roku uczestnicy R. K. (2) i F. K. wnieśli o oddalenie wniosku z uwagi na brak składników majątkowych stanowiących spadek. Nadto podali, że nieruchomość lokalowa położona w P. na os. (...) do stycznia 1989 roku była mieszkaniem lokatorskim i prawo lokatorskie do tego lokalu zostało przeniesione na rzecz F. K., który następnie dokonał przekształcenia tego prawa w prawo spółdzielcze własnościowe, które następnie zbył jeszcze za życia spadkodawcy. Na rozprawie w dniu 25 maja 2015 roku R. K. (1) w całości cofnął wniosek o dokonanie działu spadku po obojgu rodzicach E. K. i K. K. oraz zniesienie współwłasności. Sąd postanowieniem z dnia 25 maja 2015 roku umorzył postępowanie, które stało się prawomocne z dniem 02 czerwca 2015 roku.

Nieruchomość położona w A. została darowana przez spadkodawcę synowi R. K. (2) aktem notarialnym w 1984 roku.

Dowód: dokumenty zgromadzone w aktach sprawy Sądu Rejonowego Poznań- Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu o sygnaturze I Ns 1927/13, zeznania powoda k. 69- 69 verte, zeznania pozwanego F. K. k. 69 verte, e-protokół z dnia 01 września 2017 roku k. 78 zeznania pozwanego R. K. (2) k. 69 verte, e-protokół z dnia 01 września 2017 roku k. 78

Przedstawiony stan faktyczny sąd ustalił na podstawie powołanych wyżej dowodów.

Sąd dał wiarę powołanym wyżej dokumentom, albowiem nie były przez strony kwestionowane, jak również nie budziły wątpliwości sądu co do ich prawdziwości i autentyczności. Podkreślić przy tym należy, że zgodnie z art. 244 § 1 k.p.c. dokumenty urzędowe, sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania, stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone.

Zeznania stron Sąd uznał za mało przydatne. Stan faktyczny został ustalony przede wszystkim w oparciu o dokumenty zgromadzone w aktach sprawy, zeznania stron nie stały w sprzeczności z tymi dokumentami, jednakże powód oraz pozwani nie podawali szczegółów pewnych okoliczności, powoływali się na niepamięć. Nadto co do zeznań powoda należy zważyć, że z uwagi na fakt pozostawania z rodziną od lat w konflikcie nie miał wiedzy o pewnych faktach.

Sąd Okręgowy zważył co następuje :

Wywiedzione w przedmiotowej sprawie roszczenie powoda wynika z art. 991 k.c.. Zgodnie z jego treścią zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Z uwagi na podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia, Sąd w pierwszej kolejności badał, czy roszczenie powoda nie uległo przedawnieniu.

Fakt, że ustawa nie określa terminu przedawnienia roszczeń o zachówek w sytuacji dziedziczenia ustawowego, nie uzasadnia sięgania do stosowania przepisów ogólnych kodeksu cywilnego o przedawnieniu roszczeń (art. 117 k.c.). Zaistniała w tym zakresie luka prawną należy wypełnić stosowaniem w drodze analogii art. 1007 §2 k.c.. W takim wypadku bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się z chwilą otwarcia spadku, skoro w tym momencie roszczenie o zachówek staje się wymagalne (wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 31 października 2014 roku, VI ACa 67/14).

Spadkodawca E. K. zmarł w dniu 20 października 2006 roku, wówczas obowiązujące przepisy kodeksu cywilnego w art. 1007 określały okres przedawnienia do zgłoszenia roszczenia o zachówek na 3 lata od otwarcia spadku. Zatem roszczenie powoda o zachówek uległoby przedawnieniu z dniem 20 października 2009 roku. Jednakże powód w dniu 18 października 2009 roku złożył wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym ojcu, co za tym idzie stosownie do treści art. 123 k.c. bieg terminu przedawnienia został przerwany. Bieg przedawnienia przerywa się przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia.

Złożenie przez uprawnionego do zachowku wniosku o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie ustawy przerywa bieg terminu przedawnienia jego roszczenia o zachówek należny od spadkobiercy ustawowego. Dochodzenie praw spadkobiercy ustawowego, jako roszczenie dalej idące niż roszczenie o zachówek, przerywa bieg przedawnienia tego roszczenia (Uchwała Sądu Najwyższego- Izba Cywilna z dnia 10 października 2013 roku, III CZP 53/13).

Zgodnie z treścią art. 124 k.c. po każdym przerwaniu przedawnienia biegnie ono na nowo. W razie przerwania przedawnienia przez czynność w postępowaniu przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym albo przez wszczęcie mediacji, przedawnienie nie biegnie na nowo, dopóki postępowanie to nie zostanie zakończone.

Postanowienie o stwierdzenie nabycia spadku zostało wydane w dniu 13 stycznia 2010 roku, a stało się prawomocne z dniem 04 lutego 2010 roku.

Bieg terminu przedawnienia rozpoczął się na nowo od dnia 04 lutego 2010 roku, w dacie 04 lutego 2013 roszczenie uległoby przedawnieniu. W międzyczasie przepisy kodeksu cywilnego zostały znowelizowane. Przepis art. 1007 § 1 k.c. w brzmieniu nadanym ustawą nowelizująca z dnia 23 października 2011 roku stanowił, że roszczenia z tytułu zachowku przedawniają się z upływem 5 lat, a nie jak dotąd lat 3. Przepisy przejściowe ustawy nowelizującej stanowiły, że roszczenia powstałe przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i w tym dniu jeszcze nie przedawnionych, stosuje się przepisy art., (...) k.c. w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Mając na uwadze powyższe roszczenie o zachówek

w przedmiotowej sprawie w dacie 23 października 2011 roku nie było przedawnione i zastosowanie miał przepis art. 1007 k.c. w nowym brzemieniu. Bieg terminu przedawnienia nie został ponownie przerwany poprzez złożenie przez R. K. (1) w dniu 09 października 2013 roku wniosku o dział spadku po ojcu E. K. albowiem ostatecznie wniosek w tej sprawie został cofnięty, a Sąd postanowieniem umorzył postępowanie w sprawie. Stosownie bowiem do treści 203§2kpc w zw. z art.13§2kpc wniosek cofnięty nie wywołał żadnych skutków, a zatem także skutku w postaci przerwy biegu przedawnienia.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzić trzeba, że termin żądania zachowku upłynął 04 lutego 2015 roku.

Powództwo w niniejszej sprawie zostało złożone w dniu 01 września 2016 roku (data na prezentacie Sądu k. 2), czyli ponad półtora roku po upływie terminu przedawnienia. Dlatego powództwo, na podstawie powołanych przepisów, należało oddalić.

Nadto Sąd zważył czy poprzez podniesienie zarzutu przedawnienia nie doszło do nadużycia prawa przez stronę pozwaną.

Skorzystanie z zarzutu przedawnienia może zostać uznane za nadużycie prawa podmiotowego również w wypadku, gdy do przedawnienia doszło z przyczyny obciążającej wyłącznie wierzyciela. Dla oceny, czy podniesienie zarzutu przedawnienia stanowi nadużycie prawa rozstrzygające znaczenie mają okoliczności konkretnego wypadku zachodzące po stronie dłużnika i wierzyciela, które nie zawsze muszą wiązać się z negatywną oceną zachowania dłużnika, przejawiającego się w utrudnianiu wierzycielowi wcześniejszego dochodzenia roszczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2011 roku, V CSK 283/10).

W ocenie Sądu skorzystanie przez pozwanych z zarzutu przedawnienia nie stanowi nadużycia prawa podmiotowego w rozumieniu art. 5 k.c.. Z okoliczności sprawy wynika, że powód już na etapie postępowania o dział spadku miał wiedzę o majątku spadkodawcy i dokonanej darowiznie. Nie było wówczas żadnych przeszkód do wytoczenia powództwa o zachowek, a termin niewątpliwie do zgłoszenia tego roszczenia zostałyby zachowane.

Nadto gdyby założyć, że roszczenie powoda zostałyby zgłoszone w terminie nie sposób przyjąć, że spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu byłoby brane pod uwagę przy ustalaniu wysokości zachowku. Lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego jest niedziedziczne, niezbywalne, a zatem nie mogło być przedmiotem darowizny. Prawo to było przedmiotem cesji praw. Badając prawo do zachowku spadkobiercy ustawowego, odnośnie darowanego domu położonego w A. przy ul. (...), Sąd zobligowany byłby ustalić stan nieruchomości na datę dokonania darowizny. Powód nie miał żadnej wiedzy w tym zakresie i nie głosił w sprawie żadnych wniosków dowodowych. nieruchomości. Nie byłoby nawet możliwe przeprowadzenie niezbędnego w przedmiotowej sprawie dowodu z opinii biegłego z dziedziny wyceny nieruchomości, z powodu braku materiału dowodowego co do stanu przedmiotowej nieruchomości w dacie dokonania darowizny.

Mając na uwadze powyższe, uznając, że zgłoszone przez powoda roszczenie uległo przedawnieniu 04 lutego 2015 roku Sąd powództwo oddalił, o czym orzekł w punkcie 1 sentencji wyroku.

Sąd kierując się zasadą słuszności wynikająca z przepisu art. 102 k.p.c. z uwagi na okoliczności, które stanowiły podstawę zwolnienia powoda od kosztów sądowych w całości oraz charakter niniejszej sprawy nie obciążył powoda kosztami postępowania poniesionymi przez pozwanych, o czym orzekł w punkcie 2 sentencji wyroku.

Powód został w całości zwolniony od kosztów sądowych, dlatego Sąd kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa, o czym orzekł jak w punkcie 3 sentencji wyroku.

SSO Anna Łosik